

**משפט ורשלנות רפואית
תכנית לתואר שני בסייעוד
סמסטר א', תשפ"ד**

פרופ' דניאל שפרלינג - dsperling@univ.haifa.ac.il

ימי לימוד: סמסטר א' – יום רביעי, 10:15-11:45

רקע הקורס

רשלנות רפואית מהווה ערוץ פורמלי עיקרי להטלת אחריות משפטית של מטפלים בבריאות ובכלל זה אנשי סיעוד. באמצעות ערוץ זה המשפט מבקש לכוון את התנהגות המטפלים, להתרועע מפני התנהגות מסוכנת ובלתי אחראית ולחנך. בשנים האחרונות ניכרת עלייה בשימוש בערוץ זה המביאה ל"רפואה מתגוננת" ולבירוקרטיזציה רבה מצד אחד והמגדילה את ההוצאות הציבוריות הקשורות לתחום זה, מצד שני. ערוץ זה מאפשר להשקיף על תמונה רחבה יותר הנוגעת לתפקידו של המשפט בפועלו בתחום הבריאות ולבחון את מקומו בראייה ביקורתית ונורמטיבית.

הקורס דן בהיבטים המשפטיים הרחבים הקשורים לבריאות בכלל, ולרפואה בפרט. לאחר סקירה מבואית הנוגעת לטיבו של המשפט הרפואי נדון באספקטים המיוחדים לדיני בריאות ולתחום בריאות הציבור בכלל. לאחר מכן, הקורס יתמקד בסוגיות יסוד תוך סקירת המצב המשפטי והעלאת דילמות מתחום המדיניות המשפטית והאתיקה הנוגעות אליהן.

תוצרי למידה:

1. הסטודנטים יכירו מגוון סוגיות משפטיות ושאלות אתיות ומשפטיות הקשורות לתחום הרפואה והבריאות.
2. הסטודנטים יתוודעו לכללים ולהחלטות שיפוטיות מובילות בתחומים מרכזיים, במיוחד בשאלות של אחריות אישית (רשלנות רפואית) אך גם בנושאים נוספים.
3. הסטודנטים יתמצאו בחיפוש במאגרי מידע משפטיים ובספרות משפטית.
4. הסטודנטים ירכשו כלים, שיאפשרו להם המשך ניתוח וחשיבה על התחום ועל סוגיות אחרות שבו.
5. הסטודנטים יפתחו מיומנויות להצגת טיעונים משפטיים ולפיתוח דיון ביקורתי.
6. הסטודנטים יוכלו לבחון את מידת העניין שלהם בהמשך כתיבת תיזה ולימודים מתקדמים בדגשים ובתכנים שבקורס.

נושאי הקורס ותוכניתו:

1. מהו המשפט? (3.1.2024 ; 10.1.2024).
2. מהו המשפט הרפואי? מהו הבסיס התיאורטי המבנה את החקר בתחום זה? (10.1.2024).
3. זכויות וערכים (17.1.2024).
4. הזכות לבריאות ולקבלת טיפול רפואי (24.1.2024).
5. הדרכה בנושא שימוש במאגרים משפטיים אקדמיים - מדריכה: הילה קלור (31.1.2024).
6. ביקורת שיפוטית על הזכות לבריאות (7.2.2024).
7. הזכות לקבלת שירותי רפואה בעידן של משאבים מוגבלים (14.2.2024).
8. אחריות אישית של מטפלים ורשלנות רפואית (21.2.2024 ; 28.2.2024 ; 6.3.2024 ; 13.3.2024).

דרכי למידה

הקורס מתוכנן להילמד בשיעורים מס' 1, 9-11 במתכונת פרונטלית ובשיעורים מס' 2-8 במתכונת זום (בכפוף למעבר להוראה פרונטלית בהודעה מראש של שבועיים לפחות וככל שהמצב הביטחוני והכללי יאפשר). כל השיעורים במתכונת המקוונת יוקלטו ויהיו זמינים

באתר הלמידה. הקורס כולל גם התנסויות שונות במפגשי מליאה ועבודות אישיות או בזוגות. יינתנו מטלות לעבודה בבית.

חובות הקורס:

- נוכחות סדירה והשתתפות פעילה בשיעורים – חובה. במקרים מוצדקים (שירות מילואים של הסטודנט או בן/בת זוג או מחלה) ורק לאחר אישור מראש מהמרצה תינתן אפשרות להיעדר. סך המפגשים שניתן להיעדר מהם כדי לעבור את הקורס תלוי בסיבת ההיעדרות.
- מילוי מטלות הקורס – 100% כמפורט להלן:
 - א. כתיבת נייר ביקורת לאחד המקורות של הקורס והצגתו במהלך השיעור הרלבנטי או באתר הקורס – 20% מהציון הסופי (עד 2 עמודים ברווח כפול. יש לתמוך את הנייר בשני מקורות ביבליוגרפיים חדשים לפחות). כתיבת הנייר יכולה להיעשות בזוגות.
 - ב. כתיבה עבודה בנושא הקשור לתכני הקורס או לגישתו. העבודה תתייחס לשאלה מסוימת, שתאושר מראש על-ידי המרצה. היקף העבודה לא יעלה על 3 עמודים ברווח כפול, גודל פונט 12, לא כולל ביבליוגרפיה ועמוד שער. הסטודנטים יבחנו את השאלה באופן עיוני תוך התייחסות לשני פסקי דין לפחות, לשני מקורות מנושאים שונים בקורס ולשלושה מאמרים שפיטים, המעודכנים ל-10 השנים האחרונות, לפחות. העבודה תוגש בשיעור האחרון של הקורס, קרי 13.3.2024 – 80% מהציון הסופי.
- בעניין מילוי חובות הקורס, תינתן העדפה לסטודנטים חיילות וחיילים בסדיר ובמילואים, לנשות ואנשי כוחות הביטחון, לבני ובנות הזוג של המגויסים והמגויסות, לבנות ובני משפחות שכולות, משפחות החטופים, משפחות המפונים ואוכלוסיות אחרות שנפגעו כתוצאה מהמלחמה.

המלצות למידה בלמידה מקוונת:

- ג. מומלץ מאוד לא להתחבר לשיעור באמצעות הטלפון הנייד אלא באמצעות מחשב אישי.
- ד. לפני ההתחברות לשיעור, יש לבדוק את מערכות האודיו והווידאו ולוודא כי הן תקינות.
- ה. בעת ההשתתפות בשיעור, יש לדאוג לסביבה שקטה ותומכת-למידה, ככל האפשר.
- ו. יש לפתוח מצלמות בעת ההשתתפות בשיעור.
- ז. ככל שקיים קושי או עולה סוגיה אישית אצל אחד הסטודנטים בנוגע להמלצות אלה יש לפנות מראש למרצה ובטרם תחילת הקורס.

סטודנטים שיש ברשותם מכתב התאמות מהאוניברסיטה וזקוקים להנגשה בקורס מוזמנים לפנות אליי בשעות הקבלה או במייל בסמוך לתחילת הקורס.

ביבליוגרפיה: (הערות: יתכנו שינויים).

1. מהו המשפט?
שפירא, עי (2007). **תורת המשפט: פרקי מבוא**, עמ' 11-26. תל אביב: הוצאת בורסי.
2. מהו המשפט הרפואי? מהו הבסיס התיאורטי המבנה את החקר בתחום זה?
Coggon, J. (2010). Assisted dying and the context of debate: 'Medical law' versus 'end-of-life law'. *Medical Law Review*, 18, 541-563.
Gatter, R. (2016). (Population) Health Law in Theory. *Journal of Health, Politics, Policy & Law*, 1119-1136.
Gostin, L.O. (2002). *Public Health Law and Ethics: A Reader* (pp. 1-19). London: University of California Press.
Hall, M.A. (2007). The legal and historical foundations of patients as medical consumers. *Georgetown Law Journal*, 96, 583-597.
Ruger, T.W. (2008). Health law's coherence activity. *Georgetown Law Journal*, 96, 625.
3. זכויות וערכים
Sperling, D. (2008) Law and bioethics: A rights-based relationship and its troubling implications. *Current Legal Issues*, 11, 52-78.
Sperling, D. & Pikkell, R.B. (2020). Promoting patients' rights through hospital accreditation. *Israel Journal of Health Policy Research*, 9, 47.
<https://doi.org/10.1186/s13584-020-00405-1>
רבינוביץ-עיני, א' (2016). אחראי תלונות לפי חוק זכויות החולה והנגישות לצדק: בין פתרון בעיות למניעת סכסוכים. **חוקים**, ח', 199-247.
גרוס, א'. (2022). 'כמו חלום בלהה דיסטופי': זכויות אדם, דמוקרטיה, פוליטיזציה וביטחוניזציה של הבריאות במשפט החוקתי והגלובלי בצל משבר הקורונה. **משפט וממשל**, כ"ד (2), 463-523.
אוברבאום, מ', יברובסקי, ס', מלכא, מ' וגרופ, ק' (2021). האם יש לאסיר זכות לאוטונומיה? **הרפואה**, 160(1), 4-7.
קרקו-אייל, נ' ושפרלינג, ד' (2023). חוק זכויות החולה בפסיקת בית המשפט העליון: בחינה אמפירית של הביטוי שניתן לחוק בשיח המשפטי על אודות חובותיהם של המטפל, המוסד הרפואי וזכויות המטופל. **משפט וממשל**, כ"ז, 1-30. [lawgov.gov.il/2023/11/19.pdf](https://www.lawgov.gov.il/2023/11/19.pdf) (haifa.ac.il)
בג"ץ 3383/20 נועה מימן ואח' נ' ראש מנהל רפואה במשרד הבריאות ואח' (החלטה מיום 24.2.2022).
4. הזכות לבריאות ולקבלת טיפול רפואי
סעיפים 1,3,6,7, לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ד – 1994
סעיף 3 לחוק זכויות החולה, תשנ"ו – 1996
סעיף 1 לחוק לא תעמוד על דם רעך, תשנ"ח – 1998
פיסקה 18 לפסק דינו של ברק בבג"ץ 494/03 עמותת רופאים לזכויות אדם נ' שר האוצר פ"ד נ"ט (3) 322 (נבו)
פיסקאות 9-18 לפסק דינה של השופטת ביניש בבג"ץ 3071,3938,4013/05 לוזון ואח' נ' ממשלת ישראל ואח' (נבו)
Cohen, I.G. (2018). On the human right to health: Statistical lives, contingent persons, and other difficult questions. In S. Voeneky & G. Neuman (Eds.), *Human rights, democracy, and legitimacy in a world of disorder* (pp. 18-38). Cambridge: UK: Cambridge University Press.

- Gross, A. (2013). Is there a human right to private health care? *Journal of Law, Medicine & Ethics*, 41(1), 138-146.
- פילק, ד' (2007). ביסוס הזכות לבריאות עפ"י תורתו של רולס : מבט ביקורתי. בתוך ד' אטאס ודי הד (עורכים), **מורה צדק: עיונים בתורתו של ג'ון רולס** (עמ' 65-150). ירושלים : מאגנס.
- שני, י', רון, ע' ומרדכי, נ' (2020). נגיף הקורונה : **האתגרים החוקתיים**. המכון הישראלי לדמוקרטיה.
- מיכאלי, נ' (2021). החרגתם של כלואים מחוק ביטוח בריאות ממלכתי ופגיעה בזכותם לבריאות. **חוקים, טו**, 187-137.
- Buchanan, A. (2009). The right to a decent minimum of health care. In A. Buchanan (Ed.), *Justice and health care* (pp. 17-36). Oxford & NY: Oxford University Press.
5. **ביקורת שיפוטית על הזכות לבריאות**
וייל, ר' (2007). בריאות התקציב או תקציב הבריאות – מה עדיף בראייה חוקתית? **משפט ועסקים, ו'**, 178-157, 187-182.
גביון, ר' (2004). על היחסים בין זכויות אזרחיות-פוליטיות ובין זכויות חברתיות-כלכליות. בתוך י' רבין וי' שני (עורכים), **זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל** (עמ' 25-68). תל אביב: הוצאת רמות.
שפרלינג, ד' וכהן, נ' (2012). השפעתם של חוק ההסדרים ופסיקות בג"ץ על מדיניות הבריאות ומעמדה של הזכות לבריאות בישראל – ניתוח נאו-מוסדי. **חוקים, 4**, 153-236.
- Newdick, C. (2018). Can judges ration with compassion? A priority-setting rights matrix. *Health and Human Rights*, 20(1), 107.
6. **הזכות לקבלת שירותי רפואה בעידן של משאבים מוגבלים**
בג"ץ 3933,5438/11 **מכבי שירותי בריאות נ' שר הבריאות ואח'** (נבו) שפרלינג, ד' (2013). **בחירת דפוסי החלטה בוועדות החריגים של קופות החולים, מעמדן ותרומתן לנגישות ואיכות הטיפול הרפואי**. דוח מחקר. המכון הלאומי לחקר שירותי בריאות ומדיניות בריאות.
קובו, י' (2020). על משאבים מוגבלים, סיכויי הישרדות והפליה : מדוע יש לדחות את נייר העמדה בעניין תיעודף חולים קשים בתקופת מגפת הקורונה. **פורום עיוני משפט, מ"ד**, 1-55.
- Sperling, D. (2014). Needs, expectations and public knowledge concerning services outside the medical basket: A lesson from Israel. *Health Policy*, 117, 247-256
7. **אחריות אישית של מטפלים ורשלנות רפואית**
גולד, ע' (2014). על אחריות ורפואה. עמ' 225-237.
ברזיס, מ' סיגלר-הרכבי, א', כספי, ד' ובנוזמן, י' (2013). שקיפות לאחר טעות במערכת הבריאות : האם המשימה אפשרית. **רפואה ומשפט**, 98-93.
קפלן, ע' (2012). גילוי שלם (full disclosure) : תמונת מראה של הסכמה מדעת. **רפואה ומשפט**, 45, 44-36.
- Asher, E., Greenberg-Dotan, S., Halevy, J., Glick, S., & Reuveni, H. (2012). Defensive medicine in Israel—a nationwide survey. *PLOS One*. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0042613>
- Coombs, M. (2006). Thomas Baker, *The medical malpractice myth* : Book review.
- הערה : ייתכנו שינויים בתוכנית המוצעת.